

Людмила Осьмак

2 лютого 2008 року минула друга річниця смерти владики Івана Хоми, секретаря архієпископа Івана Бучка, канцлера патріярха Йосифа Сліпого, а згодом – апокрисарія Києво-Галицької Митрополії при Римському Апостольському Престолі.

Ким же ж був владика Хома і яку роль відграв для своєї Церкви і народу? Чому ще сьогодні при розповідях зауважуємо зацікавлення його особою та життям. Саме про це хочеться вам, дорогі читачі, розповісти.

Народився Іван Хома 27 листопада 1923 року в місті Хирові (сьогодні Старосамбірський район Львівської обл.) в багатодітній сім'ї залізничного робітника, учасника Першої світової війни. Початкову школу закінчив у Хирові, а середню освіту здобув у гімназіях Перемишля та Самбора. Подальший його життєвий шлях був тернистим.

Воєнне лихоліття не дозволило закінчити молодому студенту духовну семінарію в Перемишлі. Коли місто зайняли радянські війська, НКВД разом з польськими шовіністами створили нестерпні умови для подальшого навчання в семінарії. 1945 року її було остаточно закрито. Студенти розійшлися, хто де міг.

Після розмови з віце-ректором семінарії о. Голинським 22 вересня 1945 р. молодий Іван Хома відважився йти на Захід, в Рим, аби там завершити богословську освіту і стати священиком. Дороги назад, в радянську Україну, не було. Ось так і пройшов майбутній архиєрей свій тернистий чотиримісячний шлях-прощу з Перемишля до Риму: від села до села, від пароха до пароха, від одного кордону до іншого. Іван Хома не був ані міцної статури, ані надто міцного здоров'я не мав. Сміливо можна сказати, що без допомоги інших 22 річний юнак не подолав би самотійно свій такий нелегкий шлях. Як згадує о. Музичка, владика не раз казав: «Мандрував я з молитвою, і провадив мене Бог...» Дорога в Рим була далекою, а дійти пішки серед зими практично неможливо. Не маючи, окрім студенського посвідчення, жодних документів, Іван Хома не раз опинявся у великій небезпеці. Кожний наступний контроль на кордоні чи в поїзді міг стати причиною депортації в Україну та заслання в Сибір. Саме з цієї причини, бачачи реальну небезпеку, майбутній єпископ часто висідав з поїзда і долав подальший шлях пішки. Багато разів довелось мадрувати вночі через густий ліс. Шлях до Риму виявився для Івана Хоми довшим, ніж він на це сподівався. Побував він у Південній Польщі, Словаччині, Чехії, Німеччині (Мюнхен, Франкфурт-на-Майні) та в Австрії (Іннсбрук). Під час цих поневірянь юнак наразився на американський контроль, і його без будь-якого пояснення заарештували, привели в казарму за містом, і замкнули на ніч у кімнаті, в якій була лише цементована підлога.

Опинившись в Італії, в лютому 1946 р., Іван Хома розпочав навчання в Папському Університеті Атенея Урбаніяна і виховувався в Українській колегії св. Йосафата. 1951 року він здобув докторат із богослов'я. 29 червня 1949 року отримав єрейські свячення з рук архієпископа Івана Бучка. Архипастир прийняв молодого священика на працю у канцелярію апостольського візитатора для українців у Західній Європі. На цьому служінні, посаді другого секретаря і архівара, Іван Хома перебував до 1963 року. А у 1959 році отримав від Папи Івана XXIII титул прелата. В той самий час (1969-1996 роки) викладав історію вселенської та української Церков у Малій духовній семінарії в Римі, якою опікувались отці-салезіяни. З виходом на волю патріярха Йосифа Сліпого, архієпископ Іван Бучко скерував о. Івана Хому на служіння біля нього. З патріярхом єрей Іван Хома працював з 1963 року до смерти Йосифа Сліпого, до 1984 року, на посадах

секретаря, канцлера та члена Львівського крилосу (від 1978 до 1992 року). 2 квітня 1977 року патріарх Йосиф Сліпий висвятив о. Івана Хому на єпископа. 1996 року блаженної пам'яті Папа Римський Йоан Павло II визнав ці свячення та іменував владика Хому титулярним єпископом Патари. Кардинал Мирослав Іван Любачівський у 1998 р. призначив Івана Хому апокрисарієм УГКЦ в Римі.

Окрім священничого і єпископського служіння, єпископ Іван Хома займався просвітницькою та освітньою діяльністю. З 1960 до 1997 року він – секретар Українського богословського наукового товариства і головний редактор журналу «Богословія». З 1965 до 1999 року – професор історії Церкви в Українському католицькому університеті в Римі, а з 1985 до 2001 р. був ректором УКУ. В період 1998-2000 років виконує служіння першого члена Комісії для підготовки святкування Ювілейного 2000 року в УГКЦ.

Згідно з заповітом блаженнішого Йосифа Сліпого, 27 серпня 1992 року владика Іван перевіз домовину патріарха з Риму у Львів. З цієї нагоди Іван Хома вперше за такий довгий час отримав можливість повернутися на Батьківщину, зустрітись з дорогими серцю братами і сестрами, близькими родичами та друзями, прийти на могилу батька й матері. Пригадуються слова: «Нарешті ми цього дочекались, нарешті ми знову зустрілись». Цей момент зустрічі неможливо описати словами – таке треба бачити і відчувати! Сльози радості в очах та щира усмішка були у кожного на обличчі. Не вірилось, що після стількох років розлуки рідні дочекались на таку неповторну зустріч. Жорстокий терор і переслідування за віру закінчились! Могутня імперія (Радянський Союз) розвалилася. Україна здобула незалежність, а водночас – і релігійну свободу. Цікавим є факт, що 1944 р., вирушаючи на студії в Перемишль, Іван Хома не мав ані гадки, що розлука з рідними буде такою тривалою, що він вже більше ніколи не побачить батьків. Це саме того далекого 1944 року відбулася його остання розмова з матір'ю... Мама була для свого сина Івана великим авторитетом. Це й не дивно, адже саме вона була для своїх дітей першою вчителькою. Батько був змушений важко працювати, щоб прогодувати багатодітну сім'ю в ті нелегкі часи. Після від'їзду сина в Перемишль батьки втратили з ним зв'язок. Як же боліло серце матері, коли через рік вона довідалась, що Перемиську семінарію закрили! Мабуть, ще не раз ставила собі питання: «Де ж тепер мій син?» Як згадує моя бабуся Ольга (рідна сестра владики Івана), часто йшли чутки від людей, що молодого Хоми вже давно немає на світі, а ця бідна жінка, його мати, стільки молиться за його здоров'я в церкві. Та на все була Божа воля. Через 15 років, якщо точніше, то 17 грудня 1959 р., до дому, в Україну, поштою прийшла звістка від кузинки з Америки, а в ньому – анонімний лист зі знаним для моєї прабабусі, матері Івана Хоми, почерком. Лист розпочинався словами: «Дорога мамо...» Яка ж радість запанувала в домі! Моя бабуся згадує, що прабабця тихенько шепотіла: «Він живий, він не помер. Його не вбили». Прибувши в лютому 1946 року в Рим, Іван Хома, звичайно, не міг написати батькам листа додому. Знав, що комуністична влада перевіряла в той час усю пошту, що надходила з-за кордону, а тим більше – з Ватикану. Подібний лист міг не тільки бути доказом його «зрадництва» Радянському Союзу, але й дати привід для арешту і виселення всієї родини в Сибір як ворогів народу. Ось такі-то нелегкі часи були тоді в Україні.

Підсумовуючи розповідь про єпископа Івана Хому, звернемо увагу, що його життя і діяльність припали на тяжкі часи, як для нашої Церкви, так і народу. Лагідність і терпеливість допомогли архиєпископу гідно пронести такий нелегкий життєвий хрест.

Дозволю собі зацитувати слова проф. Леоніда Рудницького: «У моїй пам'яті владика Іван залишився як добра, лагідна і праведна людина глибокої віри і непохитної надії» .

Владика Хома любив робити людям добро і тому не одному допоміг здобути освіту. Вмів також потішити і розрадити засмученого. Незважаючи на всі труднощі, завжди був усміхненим, жартівливим, але і уважним до інших. Відзначався глибокою побожністю до Пречистої Діви Марії. До кінця життя вважав за найважливішу справу свою щоденну участь у Службі Божій. Єпископ Іван з глибокою пошаною ставився до духовенства та монашества. Дуже вболівав за долю українського народу та держави. Він казав: «Ми мусимо ще дуже і дуже багато молитись за нашу неньку-Україну» .

Та мабуть те, що мене особисто вражало, це скромність та невибагливість владика. Як же скромно він жив! Коли мені випало побувати у Римі на заупокійній Літургії за єпископом Іваном Хомою, то перше, що спадало на думку від пережиття побаченого, це переконання, що він справді все своє життя намагався заслужити скарбів на небі, усе що мав – роздав, з багатьма поділився. І так зі спокійною душею залишив у мирі цей світ. Його останнє прохання було: «Моліться за мене і після моєї смерті. Не забувайте, продовжувати ту справу, що колись ми розпочали, а саме відбудову нашої держави, перш за все під оглядом релігійності. Без Бога ми є ніхто. Лише в Ньому маємо віднайти нашу надію на краще».

У вічність владика Іван відійшов після довгої недуги 3 лютого 2006 року. Поховано його в крипті Собору Святої Софії у Римі.

Велика шана і подяка винятково добрій та щедрій людині!

Л. Осьмак. Історія життя Владика Івана Хоми // Слово № 3-4 (37) (2008-2009) с. 29-30